

Majda Arčon, Šolski center Nova Gorica, Srednja ekonomska in trgovska šola

OBRAVNAVA IBSENOVIH STRAHOV Z METODO VŽN IN DEBATO

↳ Prispevek opisuje potek dveh šolskih ur, v katerih sta bili pri obravnavi Ibsenovih *Strahov* uporabljeni metoda VŽN¹, nato pa še dijakom in času obravnave prilagojena debata. Dijaki so pred branjem odlomka razmislili, kaj o Ibsenovih *Strahovih* že vedo in kaj bi iz odlomka radi izvedeli o dramskih osebah. Naslednjo uro so v debati pokazali, kaj so se novega naučili. Ker je konec drame odprt, so se morali dijaki v debati opredeliti, ali bo gospa Alving izpolnila sinovo zadnjo željo in mu dala morfij ali ne. Pri argumentiranju svojih stališč so morali dokazati natančno branje odlomka ter sposobnost aktualizacije.

Na koncu prispevka je predstavljena evalvacijska anketa, v kateri so dijaki ocenili uporabljene učne metode, ter analiza ankete s komentarjem o uporabnosti učnih metod.

1. Uvod

Udeležba na seminarju Učenje učenja pod vodstvom Sonje Pečjak in želja, da bi v učni proces vnesla spremembe, ki bi dijakom omogočile večjo aktivnost in boljše znanje, me je vodila, da sem začela v svoje poučevanje uvajati debato in druge metode učenja. V prispevku bom predstavila, kako sem s pomočjo metode VŽN in debate, ki sem jo prilagodila svoji uri in se zato razlikuje od klasične debate, obravnavala Ibsenove *Strahove*. Za obravnavo avtorja in njegovega besedila sem potrebovala dve šolski uri, katerih cilj je bil, da dijaki skozi zgodbo in analizo odlomka spoznajo značilnosti naturalizma, razvijajo pozitiven odnos do branja, se naučijo pisno in ustno izražati svoja stališča in jih argumentirati. Prvič sem to poskusila že leta 2011, in sicer v 3. letniku gimnazijskega oddelka in ekonomskega tehnika na Srednji ekonomski in trgovski šoli, danes del Šolskega centra Nova Gorica, kasneje pa sem ta način obravnave snovi večkrat ponovila. Najboljše rezultate sem dobila v gimnazijskem oddelku, kjer so bili dijaki najbolj motivirani za nov način dela. V prispevku bom predstavila potek dveh ur v gimnazijskem oddelku in argumente dijakov ter njihovo evalvacijo uporabe novih metod pri pouku.

2. Obravnava besedila

2.1 Potek prve ure

Ponovili smo značilnosti naturalizma, ki smo jih spoznali ob Zolajevem romanu *Beznica*. Nato sem dijakom predstavila življenje in delo Henrika Ibsena, pri čemer smo se navezali na dramo *Sovražnik ljudstva*, ki so jo

¹ Metoda VŽN – Kaj že vem? Kaj želim [še] izvedeti? Kaj sem se naučil?

dijaki gledali v gledališču SNG Nova Gorica. Nato sem dijakom predstavila dogajalni prostor in čas drame, dramske osebe in potek dramskega dogajanja od zasnove do razpleta, ko Regine zapusti Alvingove, ker ugotovi, da se z Osvaldom ne more poročiti, saj je njen polbrat in poleg tega še bolan.

Nato smo iz knjige prebrali razsnovo drame, ki prikazuje pogovor med materjo in sinom do usodnega napada bolezni, ko mati ne ve, ali naj sinu izpolni željo in mu da smrtno dozo morfija ali ne.

Dijakom je dialog z zgoščenimi idejami povzročal težave. Zmotil jih je tudi odprti konec drame, saj bi želeli vedeti, kako se je odločila mati glede sina. Postavila sem jim vprašanje za razmislek: Kakšen bi bil odziv javnosti, če bi Ibsen sam izbral, za kaj se Alvingova odloči? Ali v gledalcih oziroma bralcih sproži več razmišljanja odprti ali zaprti konec? Po razgovoru so se dijaki strinjali, da je odprti konec boljši.

Odlomek smo analizirali z metodo VŽN. Ne da bi dijakom razlagala teorijo te metode, sem jih spodbudila k takemu načinu branja.

1. Skupaj smo razmislili, kaj pred ponovnim branjem besedila že **vemo**. (Alvingova je želela sina obvarovati pred očetovimi vplivi, zato je sina, na katerega je bila zelo navezana, poslala v tujino in mu ustvarjala lažno podobo očeta. Denar, ki bi ga Osvald podedoval po očetu, je vložila v izgradnjo zavetišča, to pa je pogorelo in Alvingov denar, zaradi katerega je bila Alvingova celo življenje nesrečna, tudi tokrat ni obrodil nič dobrega. Alvingova ni mogla obvarovati sina pred takrat neozdravljivim sifilisom, ki ga je sin podedoval po razuzdanem očetu. Osvald ne prenese misli na odvisnost od drugih, ljubša mu je smrt kot tako životarjenje. Regine bi mu lahko pomagala umreti, zato jo je zapeljeval. Ker je Regine odšla, pričakuje, da mu bo umreti pomagala mati. Mati pa želi sina ozdraviti in mu stati ob strani.
2. Postavili smo si vprašanje, kaj dijaki želijo iz besedila izvedeti, in to je: katere trditve v dialogih so v prid temu, da mati sinu da morfij, in katere, da ga ne da.
3. Kaj so se iz odlomka **naučili**, bodo predstavili naslednjo uro v debati za in proti.

Dijakom sem nato dala **domačo nalogo**, naj sami razmislijo in se opredelijo, kako se bo Osvaldova mati odločila. Odgovor naj poiščejo v odlomku iz berila Umetnost besede 2, str. 227–231, lahko pa za svojo odločitev poiščejo tudi argumente izven besedila.

2.2 Potek druge ure

Dijake sem vprašala, kako so se odločili glede matere, in jih glede na njihovo odločitev **razvrstila v dve skupini**: tisto, ki bo zagovarjala, da mati sina reši muk s smrtjo, in drugo, ki evtanaziji nasprotuje. Večina dijakov se je odločila za zagovorniško skupino, ki je za evtanazijo.

Nato sem dijakom naročila, naj povedo argumente za in proti materini odločitvi, da sinu pomaga umreti. Argumente obeh skupin smo napisali na tablo. Nekateri dijaki so svoje argumente podkrepili s citiranimi povedmi iz prebranega odlomka. Te so samo prebrali, nismo jih pisali na tablo.

Argumenti ZA:

1. **Mati bi z evtanazijo uresničila sinovo željo.** »In kakšno življenje si mi sploh dala? Ne maram ga. Vzemi ga nazaj!«
2. Sin bi Alvingovi zaradi bolezni ne mogel vračati ljubezni. »Ne morem se toliko ukvarjati z drugimi; preveč moram misliti sam nase.« Zato bi mati ne mogla več toliko skrbeti zanj.
3. **Ko bi se postarala, bi ne mogla več skrbeti za sina in tako bi bil ta prepuščen na milost in nemilost tujcem.** »Ne prenesem misli na to, da bi moral mogoče tako preležati dolga leta – se postarati in osiveti. In da mi boš mogoče medtem celo umrla.«
4. Sin bi mater ves čas spominjal na moža in tega ne bi prenesla.
5. Vsak ima pravico, da se odloča glede življenja in smrti, tako tudi Osvald.
6. Osvaldova bolezen je neozdravljiva, nima upanja, da bo kdaj bolje in naslednji napad pomeni začetek životarjenja. »Ker zdravnik pravi, da ni nikjer rečeno, da bi moral kar na hitro umreti.« »Ko sem se po napadu tam spodaj zavede, mi je zdravnik rekel, da je treba samo, naj se napad ponovi – in prav gotovo se bo ponovil – pa ne bo nobenega upanja več.«
7. Nihče od odraslih ne želi živeti kot dojenček, prav tako ne Osvald. »In vendar je to tako neznosno in grozno. Ko moraš tako rekoč znova postati dojenček; ko te morajo pitati, ko te morajo -. O- saj ni mogoče popisati!«
8. **Sina bi rešila strahov in trpljenja, on se namreč bolj boji trpljenja kot smrti.** »Ker smrti se res ne bojim tako zelo; pa čeprav bi tako rad živel, dokler bi le mogel.«

Argumenti PROTI:

1. **Mati svojega otroka brezpogojno ljubi in ga ne more usmrtiti.** »Otrok ima mater, da skrbi zanj.«
2. Alvingova ima samo še Osvalda in noče ostati sama, tudi če mora skrbeti zanj kot za dojenčka. »Saj vendar ne živim za nič drugega, kakor samo zate.«
3. Alvingova sprejme sinovo bolezen kot kazen za nepremišljene odločitve v življenju, npr. poroko z bogatim Alvingom.
4. **Mati ne obupa ob sinovi bolezni in išče možnosti zdravljenja do zadnjega trenutka.** »Grem po zdravnika, Osvald! Pusti me, da grem ponj!«
5. **Alvingova bi sina ne ubila zaradi strahu pred mnenjem okolja in splošno sprejeto moralo,** ki evtanaziji nasprotuje in od ženske pričakuje, da sprejme vse, kar ji življenje prinese.
6. Alvingova je sinu dala življenje in mu ga ne želi vzeti. »Jaz, ki sem ti dala življenje?«

Dijakom sem naročila, naj od vseh argumentov izberejo tri, ki najboljše podpirajo izhodiščno trditev.

V zagovorniški skupini so dijaki izbrali 1. 3. in 8. argument, v negacijski pa 1. 4. in 5.

Dijakom sem nato naročila, naj se med seboj pogovorijo in poiščejo protargumente, s katerimi bodo izpodbijali tri izbrane argumente nasprotne skupine.

Njihovi protargumenti so bili:

Negacija argumentov zagovorniške skupine

1. argument

Mati ne bo uresničila sinove želje, če je ta škodljiva zanj. Življenje je vrednota in človek lahko vedno v njem najde nekaj lepega, smrt ne more biti rešitev.

3. argument

Alvingovi so bili bogati, mati bi zagotovo lahko zagotovila, da bi nekdo skrbel za sina, tudi ko bo ona stara ali umre.

8. argument

Ni nujno, da sin sploh trpi, saj če gre za mehčanje možganov, je možno, da fizičnih bolečin ni. Pa tudi svojega stanja se sin ne bi zavedal, čutil pa bi materino ljubezen in to bi ga osrečevalo. Prav tako njegovo mater.

Negacija argumentov negacijske skupine

1. argument

Če mati svojega otroka brezpogojno ljubi, bo storila vse, da ne bo tako nezno trpel, pomagala mu bo tudi umreti.

4. argument

V Ibsenovem času je bil sifilis neozdravljiv, kar potrди Osvald tudi zdravnik, zato bi bilo čakanje na nova odkritja nesmiselno. Še danes medicina težko zdravi možgane, kaj šele v 19. stoletju.

5. argument

Upoštevati tujo moralo namesto svoje je sebično in neodgovorno. Alvingova se je že enkrat podredila mnenju okolja, ko je ostala pri možu proti lastni volji, to pa jo je zelo drago stalo, zato te napake ne bi več ponovila.

Na koncu ure smo povzeli, kaj smo se naučili o celotni drami in odlomku ter poiskali razloge, ki so pripeljali do tega, da se je mati znašla pred tako kruto dilemo.

3. Evalvacija dijakov

3.1 Evalvacijska anketa

Ker sem želela ugotoviti, kaj dijaki menijo o takem načinu poučevanja, sem jim dala evalvacijsko anketo, v kateri so odgovarjali na 2 vprašanji, in sicer:

1. Ocenite metode učenja od 1 do 5 glede na to, koliko se s posamezno metodo največ naučite in zapomnite pri pouku.

- a) predavanje profesorja/profesorice, ki vsebuje že tudi razlago odlomka
- b) skupno branje in interpretacija odlomka
- c) debata o odlomku
- č) z učnim listom vodena samostojna analiza odlomka
- d) uporaba metode VŽN, pri čemer sami poročate po samostojnem branju

2. Podčrtajte za vas najustreznejše odgovore.

Želim, da bi debato uporabljali pri pouku slovenščine

- a) pogosteje
- b) redkeje
- c) enako

Želim, da se metoda VŽN za analizo odlomka uporablja

- a) pogosteje
- b) redkeje
- c) enako

3.2 Rezultati ankete

V anketi je sodelovalo 25 dijakov. Kot najučinkovitejšo metodo so ocenili predavanje, dodelili so mu povprečno oceno 4. Na drugem mestu sta bila

skupno branje in interpretacija odlomka ter debata, oba z oceno 3,3, najslabše so dijaki ocenili samostojno analizo odlomka z uporabo učnega lista in metodo VŽN, katerima so dodeli oceno 2,2.

Glede debate jih 12 meni, da bi jo bilo dobro uporabljati pogosteje, 9 enako in dva redkeje. Metodo VŽN bi 11 dijakov uporabljalo enako pogosto, 10 pa manj.

3.3 Komentar evalvacije dijakov

Očitno je, da imajo dijaki raje metode, ki hitro pripeljejo do cilja in od njih zahtevajo manjši vložek, zato jim je najljubša razlaga, ko si lahko naredijo urejene zapiske in se po njih učijo. Za preverjanje znanja s testom je taka metoda primerna, saj vzame malo časa tako dijaku kot učitelju. Za preverjanje znanja z esejem pa samo učenje iz zapiskov ni dovolj. Dijaki morajo znati opazovati besedilo, ga razčleniti, razložiti, se opredeliti in argumentirati svoje odločitve. Za to pa sta metodi debate in VŽN primernejši od klasične razlage, tako pridobljeno znanje pa trajnejše.

3.4 Ugotovitve

Metoda VŽN je najbolj učinkovita, ko se dijaki pripravljajo na seminarsko nalogo, test ali maturo, manj primerna pa je za obravnavo nove učne snovi, kjer imajo dijaki malo predznanja.

Prilagojeno debato predlagam za običajno obravnavo snovi oziroma kadar smo v časovni stiski, klasično pa kot obravnavo domačega branja ali pripravo na esej.

Debata je primerna metoda za motivacijo dijakov in za povečanje njihove aktivnosti med poukom, dijaki v njej radi sodelujejo in si snov bolje zapomnijo. Izbira zanimive in aktualne problematike in metoda debate v dijakih spodbudita tekmovalnost v izbiri boljših argumentov, kar prispeva k temu, da dijaki snov bolje usvojijo in si jo zapomnijo za daljše obdobje kot običajno.

Ob debati dijaki razvijajo več kompetenc: govorno nastopanje, sposobnost poslušanja in argumentacije, timsko sodelovanje itd.

Učiteljem priporočam, naj med debato dijaki dosledno upoštevajo pravilo, da lahko govori samo en dijak, drugi pa poslušajo. Poslušanje sogovorcev je sicer veččina, ki se je dijaki prav ob debatah postopoma učijo. Poskrbeti je treba, da vsak dijak vsaj enkrat pride na vrsto za govor. To bolje omogoča klasična debata, ki pa ima v primerjavi s prilagojeno, ki sem jo uporabila sama, to pomanjkljivost, da vzame več časa.

POVZETEK

Ibsenove Strahove smo v 3. letniku gimnazije in ekonomskega tehnika obravnavali dve šolski uri z metodo VŽN in debato. Obravnava drame je potekala dve šolski uri, nato je bila izvedena še evalvacija obeh ur.

Dijaki so se razdelili v dve skupini glede na to, ali se po njihovem mnenju gospa Alvingova na koncu drame odloči pomagati umreti neozdravljivo bolnemu sinu ali ne. Poiskati so morali čim več argumentov za svojo odločitev, nato pa izmed teh izbrati tri najboljše. Sledilo je iskanje protiargumentov trditvam nasprotne skupine. Dijaki so v anketi bolje ocenili metodo debate kot VŽN. Izkazalo se je, da so dijaki odlomek zaradi debate natančneje prebrali in si ga bolje zapomnili. Pri tem so razvijali tudi sposobnosti.

Ključne besede: obravnava drame z bralnimi učnimi strategijami, argumenti za in proti, protiargumenti, evalvacija učnih metod govornega nastopanja, argumentiranja, poslušanja in timskega sodelovanja

↘ Viri in literatura

- Ibsen, Henrik, 1966: *Stebri družbe, Nora, Strahovi*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 211–215.
- Pečjak, Sonja, Gradišar, Ana, 2002: *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pavlič, Darja idr., 2008: *Berilo 2, Umetnost besede, učbenik za slovenščino – književnost v 2. letniku gimnazij in štiriletnih strokovnih šol*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 227–231.